

Allergisk rinokonjunktivit hos vuxna

Monica Arvidsson

Överläkare

Allergisektionen

Sahlgrenska Universitetssjukhuset

Monica Arvidsson
25-03-06

1

Olika typer av allergisk rinokonjunktivit

Säsongsbunden

- lövträd/björk
- gräs
- gråbo
- sannolikt fler efter hand pga klimatförändringar

Perenn

- katt
- hund
- häst
- kvalster
- (mögel)

Monica Arvidsson
25-01-27

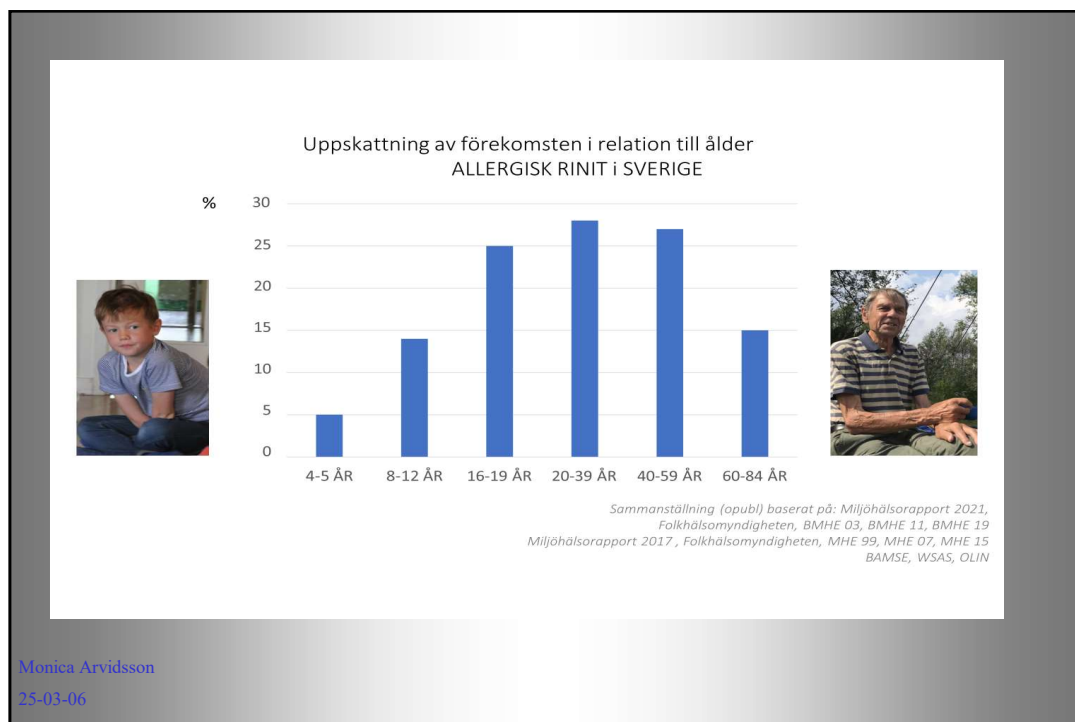
2

Allergener är olika

- Pollen ger huvudsakligen besvär från övre luftvägar pga att pollenpartiklar är relativt stora
- Många pollenallergiker har dock en ökad bronkiell hyperreaktivitet under säsong och en del får även astmasymptom
- Pälsdjursallergen är mindre partiklar som lättare går ner i nedre luftvägar

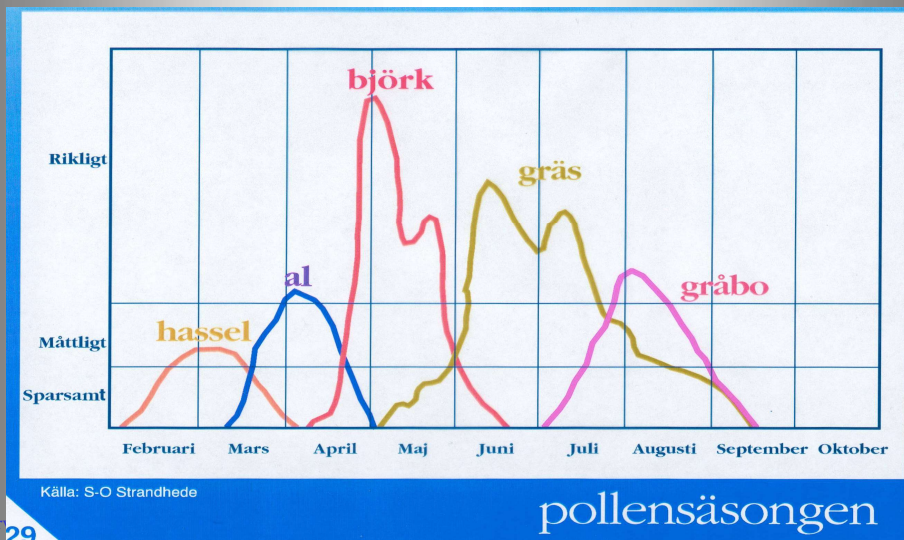
Monica Arvidsson
25-01-27

3

4

Pollenallergi

Monica Ar
25-03-06

29

5

Co-morbiditet Konjunctivit

Rinit - 76-90% har konjunctivit
Konjunctivit - >90% har rinit

Anatomi - tårkanalen
Naso-konjunctival reflex

ARIA
Bertelsen et al, PAI, 2010

6

Co-morbiditet

Astma

Vid allergisk rinit

- Majoriteten har bronkiell hyperreaktivitet
- 25-30 % har **astma** (19-38%)
- Ibland inte helt uppenbara symtom...

BAMSE-kohorten
Licari A; *The nose and the lung*, 2017

Vid astma

- 60-80 % har symtom från näsa/bihålor
- De med allergisk rinit har sämre astmakontroll

De Groot, *Thorax* 2013
Crystal-Peters, *JACI* 2002
Delieu, *Allergy* 2014
Lohia S, *Allergy* 2014
Kessel, *PAI* 2008

Monica Arvidsson
25-03-06

7

Differentialdiagnoser

Undersökning av näsan vid rinitfrågeställning syftar i första hand till att utesluta differentialdiagnoser såsom deviation av septum, tumör eller näspolyper (se bild 1–3).

Bild 1. Septumdeviation på höger sida.

Foto: Mats Holmström

Bild 2. Tumör under mellersta näsmusslan på vänster sida.

Foto: Jan Kumlien

Bild 3. Högersidig näspolyp. Observera den bleka ytan.

Foto: Lars Jonsson

Monica Arvidsson
25-01-27

8

○ **FAKTA 2. EXEMPEL PÅ VIKTIGA DIFFERENTIALDIAGNOSER VID ALLERGISK RINIT**

- Icke-allergisk, icke-infektiös rinit
 - Hormonell rinit
 - Yrkesrelaterad rinit
 - Idiopatisk rinit (tidigare vasomotorisk rinit)
- Infektion
- Näspolyper
- Nästäppa på grund av långvarig behandling med avsvällande näsdroppar (initis medicamentosa)

BARN

- medfödda anatomiska avvikelser
- främmande kropp
- ärftliga sjukdomar (till exempel primär ciliär dyskinesi, cystisk fibros, immunbrist)

9

Satsa på att förebygga

Satsa på förebyggande behandling dvs hindra allergisymptomen att bryta ut om möjligt
Rådgivning angående medicinering helst innan allergisäsongen

10

Svårighetsgradering

Lindrig:

Om symptomen inte påverkar dagliga aktiviteter, skolarbete, studier, yrkesarbete eller fritidsaktiviteter

Måttlig/svår:

Om symptomen påverkar dagliga aktiviteter, skolarbete, studier, yrkesarbete eller fritidsaktiviteter

Monica Arvidsson
25-03-06

11

Värdering symptom och läkemedelseffekt

Symptom

0 = inga

1 = lindriga

2 = måttliga

3 = svåra

Läkemedelseffekt

0 = ingen effekt

1 = dålig

2 = måttlig

3 = god

Monica Arvidsson
25-03-06

12

Symptom

Fråga patienten angående följande symptom och gradera svårighetsgrad:

Nysningar/rinnande näsa/nästäppa/klåda i näsan 0-3

Ögonsymptom 0-3

(ögonklåda/ökat tårflöde/rodnad/svullnad)

Tungandning/hosta/obstruktivitet/astma 0-3

Trötthet/koncentrationssvårighet/sömnstörning 0-3

Monica Arvidsson
25-03-06

13

Allmänsymptom

- trötthet (0-3)
- sjukdomskänsla
- koncentrationssvårigheter 0-3
- irritabilitet, oro
- nedstämdhet
- sömnbesvär (0-3)

Monica Arvidsson
25-03-06

14

Hälsorelaterad Livskvalitet

- Påverkas i nivå med andra kroniska sjukdomar
- Sämre HL om både astma och allergisk rinit
- Nästäppan (störd sömn) är den som ger mest påverkan på livskvalitet
- Påverkan på skola och arbetsliv

Bousquet IAAI 2013, Bousquet Allergy 2008, Brozek JACI 2017, Canonica Allergy 2008, Cardell Prim Care Resp 2016

25-03-06

15

TABELL 1. Terapeutiska effekter på specifika rinitsymtom

	Nysning	Rinnande näsa	Nästäppa	Klåda i näsan	Ögonsymtom
● H1-antihistaminer					
Orala	++	++	+	+++	++
Intranasala	++	++	+	++	0
● Kromoner, ögondroppar					
	0	0	0	0	++
● Kortikosteroider, intranasala					
	+++	+++	++	++	++
● Antikolinergika, intranasala					
	0	++	0	0	0
● Antileukotriener, orala					
	0	+	++	0	++
● Intranasal steroid/antihistamin					
	+++	+++	+++	+++	+++

Modifierad från Scadding GK, et al. Clin Exp Allergy. 2017;47(7):856-89.

Holmström, läkartidningen
2023

Monica Arvidsson

25-03-06

16

Behandling

Egenbehandling inklusive receptfria läkemedel

Pat med **lindriga besvär (ingen påverkan på dagliga aktiviteter)** under kortare perioder kan ofta få tillräcklig hjälp via receptfria mediciner och råd på apoteket eller internet

Monica Arvidsson
25-03-06

17

Behandling

Ej egenbehandling

Patient med **medelsvåra/svåra dagliga besvär (påverkan på dagliga aktiviteter)**, särskilt under **längre besvärsperioder**, behöver bedömas och få råd genom sjukvården och alltid om de även har **astma/nedre luftvägsbesvär**

Monica Arvidsson
25-03-06

18

TABELL 1. Terapeutiska effekter på specifika rinitsymtom

	Nysning	Rinnande näsa	Nästäppa	Klåda i näsan	Ögonsymtom
● H1-antihistaminer					
Orala	++	++	+	+++	++
Intranasala	++	++	+	++	0
● Kromoner, ögondroppar					
	0	0	0	0	++
● Kortikosteroider, intranasala					
	+++	+++	++	++	++
● Antikolinergika, intranasala					
	0	++	0	0	0
● Antileukotriener, orala					
	0	+	++	0	++
● Intranasal steroid/antihistamin					
	+++	+++	+++	+++	+++

Modifierad från Scadding GK, et al. Clin Exp Allergy. 2017;47(7):856-89.

Holmström, Läkartidningen
2023

Monica Arvidsson

25-03-06

19

Nasala kombinationsläkemedel

- flutikasonpropionat/azelastin
(Dymista m.flera, patentutgång)
- mometasonfuroat/olopatadin
(Ryaltris, ej patentutgång ännu)

Monica Arvidsson

25-03-06

20

Farmakologisk behandling

Steg 3	Allergen immunterapi (AIT) Po kortisonkur Kirurgi (vid uttalad nästäppa)	<i>The European Forum for Research & Education in Allergy & Airway Diseases (EUFOREA), Rhinology 2020</i>
Steg 2	<u>Tilläggsbehandling:</u> Orala antihistaminer Antileukotriener (vid samtidig astma) Ögondroppar Ipratropium (rinnssnuva)	
Steg 1	Nasal steroid + nasal antihistamin	

Antihistamin oralt eller intranasalt eller nasal steroid

Monica Arvidsson
25-03-06

21

Akuta besvär vuxna

Om svårare akuta besvär:

- **Bryt allergin med systemiska steroider tex T Betapred 10 tabl/alt T Prednisolon 30 mg. Kan upprepas 2-3 dagar**
- **Sätt in/styr upp adekvat symptomatisk behandling parallellt**
- **Nässköljning med koksaltlösning kan vara både billigt och bra komplement**

Monica Arvidsson
25-03-06

22

Utredning inför remiss AIT

- Anamnes på typiska symptom under säsong
- Pricktest eller specifikt IgE
- Spirometri om misstänkt astma
- Pat ska ha provat adekvat medicinering inkluderande kombinationsläkemedel med nasal steroid+nasal antihistamin regelbundet under säsong, helst två år i rad
- Eventuell astma ska vara välbehandlad och stabil

Monica Arvidsson
25-03-06

23

Allergen Immunterapi: subkutan eller sublingual

- SLIT
 - Björk, Timotej, Kvalster
- SCIT
 - Björk, Timotej, Kvalster, Katt och Hund
- Effekt kvarstår under år
- Ökad astmakontroll
- Minskad astmautveckling?

Trots optimal lokal och systemisk behandling kvarstående besvär som påverkar dagligt liv, skola, fritid, så som störd nattsömn, samt undvikande av aktivitet och lek.

Monica Arvidsson **Holmström Läkartidningen 2023, GINA guidelines 2023,**
25-03-06 Valovirta E, et al; GAP Investigators.. JACI. 2018

24

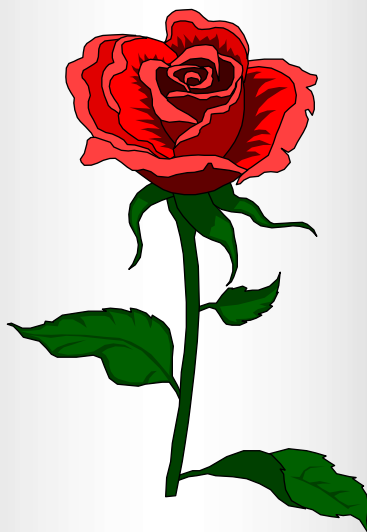
Behandling - sammanfattning

- Kort anamnes ang. typ av symptom (nästäppa, klåda, nysningar, rinnande näsa, ögonsymptom, astma/luftrörsretning, allmänsymptom inkluderande sömn) Symptomgradering
- Vid medelsvår och svår AR ge kombinationsläkemedel i näsan (2or + 3or)
- Börja medicinera strax innan säsong
- Medicinera dagligen under säsongen
- Informera om att risken för biverkningar av läkemedel är liten och att trötthet beror på allergin, inte på läkemedlen

Monica Arvidsson
25-03-06

25

Tack för att ni lyssnat!

Monica Arvidsson
25-03-06

26